

AGION

Jaarverslag 2019

INHOUDSTAFEL

1 | OVER AGION

- 1.1 Situering AGION
- 1.2 Opdracht AGION

2 | MASTERPLAN SCHOLENBOUW

3 | CIJFERS 2019

- 3.1 Jaarbudget
- 3.2 Betalingen
- 3.3 Waarborgverlening
- 3.4 De lijst met subsidieaanvragen
- 3.5 Het principeakkoord
- 3.6 Investerings in Brussel en de Rand
- 3.7 Gunningen

4 | CAPACITEIT

5 | DBFM

- 5.1 Scholen van Morgen
 - 5.1.1 182 individuele projecten
 - 5.1.2 Stand van zaken 2019
 - 5.1.3 Evaluatie
- 5.2 Nieuw projectspecifiek DBFM-programma

6 | HUUR

7 | FOCUS OP SCHOOLGEBOUWEN VAN DE TOEKOMST

- 7.1 Klimaatmaatregelen
- 7.2 Asbestverwijdering in scholen

8 | PASSIEFSCHOLEN

9 | COMMUNICATIE, SENSIBILISERING EN ADVIESVERLENING

WOORD VOORAF

Dit jaaroverzicht blikt terug op de werking, lopende projecten en realisaties van AGION in 2019.

AGION zette naast de subsidieverlening via de Reguliere Financiering, de DBFM-inhaalbeweging en het projectspecifiek DBFM-programma, zijn adviesverlening en sensibilisering ook in op de uitbreiding van de schoolcapaciteit via de capaciteitsmiddelen en de alternatieve financiering in de vorm van huursubsidies. Er was ook aandacht voor duurzaamheid en multifunctionaliteit.

Als subsidiërende overheid keurde het agentschap in 2019 voor 261 miljoen euro aan subsidiebedragen goed. Het agentschap subsidieerde hiermee voor 178 miljoen euro grote nieuwbouw- en renovatieprojecten. Het overige deel ging naar verbouwingswerken voor de vernieuwing van het bestaande schoolpatrimonium. Daarnaast voorzag de Vlaamse regering in totaal 38 247 303 euro aan capaciteitsmiddelen, goed voor in totaal 5 161 nieuwe plaatsen in het gesubsidieerd onderwijs.

In april 2019 lanceerde AGION een vierde oproep voor het indienen van huur-subsidieaanvragen. Samen met de oproep van november 2018 ontving het agentschap 147 aanvragen.

Begin juli 2019 plaatste het agentschap het rapport “Multifunctionele Onderwijsinfrastructuur” online. De studie beschrijft de stand van zaken in Vlaanderen en de regelgeving die heel veel mogelijk maakt voor multifunctioneel gebruik. Het rapport geeft heel wat tips en informatie voor iedereen die betrokken is bij scholenbouw of gebruik wil maken van schoolinfrastructuur.

Binnen het DBFM-programma ‘Scholen van Morgen’ ondertekenden in 2019 tien schoolbesturen een individueel DBFM-contract. Daardoor kwam het totaal aantal ondertekende individuele DBFM-contracten eind 2019 op 175. In 2019 werden nog eens vijf projecten opgeleverd.

In september 2019 publiceerde AGION het Evaluatierapport “Scholen van Morgen”. Uit de bevindingen blijkt dat het DBFM-programma “Scholen van Morgen” zijn doelstellingen nagenoeg volledig heeft gerealiseerd. De scholen en de koepels ervaren een grote algemene tevredenheid over het DBFM-programma en zien hun deelname aan het programma als een meerwaarde.

Voor het projectspecifiek DBFM-programma werkte AGION samen met het projectbureau verschillende type-opdrachtdocumenten uit. Eind 2019 zijn ook al 7 van de 12 clusters gepubliceerd, goed voor 20 projecten.

AGION nam in oktober 2019 voor de 6de keer deel aan Edubuild, een vakbeurs voor bouw, renovatie, inrichting en onderhoud van het onderwijspatrimonium. Het agentschap participeerde ook als neutrale kennispartner aan Schoolbouwformule en verstuurde zeven edities van zijn nieuwsbrief ‘Focus op Scholenbouw’. Daarnaast bood AGION ondersteuning aan verschillende initiatieven over speelplaatsen.

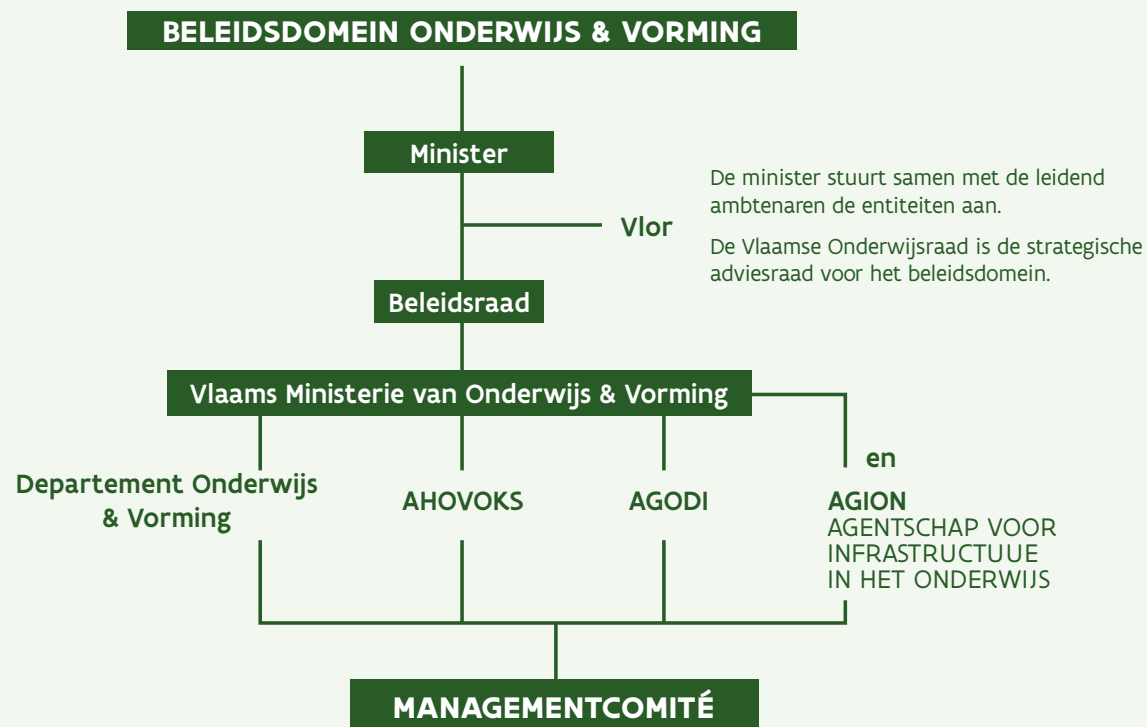
In december 2019 lanceerde AGION samen met vertegenwoordigers van de beleidsdomeinen Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (WVG), Onderwijs en Vorming (OV), het GO! Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap het Forum “Multifunctionele Infrastructuur Zorg - Onderwijs”.

Jean Eliaerts
Afgevaardigd bestuurder

1 | OVER AGION

1.1 SITUERING AGION

AGION, voluit Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs, is één van de entiteiten die samen de Vlaamse onderwijsadministratie vormen. Op 31 december 2019 telde het agentschap 70 personeelsleden; 43 vrouwen en 27 mannen.

AGION IS EEN PUBLIEKRECHTELIJK EXTERN VERZELFSTANDIGD AGENTSCHAP MET EEN RAAD VAN BESTUUR VAN 17 LEDEN. DE RAAD STUURT HET AGENTSCHAP AAN.
DE RAAD VAN BESTUUR TELDE OP 31 DECEMBER 2019 TWAALF STEMGERECHTIGDE LEDEN:

1.2 DE OPDRACHT

AGION

SUBSIDIEERT:

- de aankoop
- de nieuwbouw
- de verbouwing
- de eerste uitrusting van schoolgebouwen voor het niet-hoger onderwijs.

AGION zorgt voor de coördinatie en de betoelaging van de scholen die deelnemen aan het DBFM-project. 'Scholen van Morgen' en voor de uitwerking van het projectspecifieke DBFM-programma.

DOET AAN:

- kennisopbouw rond schoolinfrastructuur
- sensibilisering, advisering en ondersteuning van schoolbesturen op het vlak van kwaliteitsvolle scholenbouw

De realisatie van schoolinfrastructuur is niet het verhaal van AGION alleen. Het agentschap zet met verschillende partners netwerken op, sluit samenwerkingsverbanden af of zet aangegane engagementen verder om in concrete beleidsactiviteiten.

« De realisatie van schoolinfrastructuur is niet het verhaal van AGION alleen. »

2 | MASTERPLAN SCHOLENBOW

De Vlaamse Regering keurde op 17 juli 2015 de conceptnota goed van het Masterplan Scholenbouw 'Samen bouwen aan een sterker schoolpatrimonium'. Het plan biedt een antwoord op de noden en de uitdagingen op het vlak van schoolinfrastructuur in Vlaanderen en Brussel en legt duidelijk nieuwe accenten.

Het plan bestaat uit vijf strategische doelstellingen.

1

HET BESTAANDE ONDERWIJSPATRIMONIUM VERNIEUWEN

2

DE ONDERWIJSCAPACITEIT UITBREIDEN

De driejaarlijkse capaciteitsmonitor levert prognoses op over vraag en aanbod op het vlak van schoolcapaciteit [\(p. 20\)](#).

3

ALTERNATIEVE FINANCIERINGSBRONNEN AANBOREN

specifieke DBFM-projecten [\(p. 33\)](#) en huursubsidies [\(p. 39\)](#)

4

FOCUS OP DE SCHOOLGEBOUWEN VAN DE TOEKOMST

met aandacht voor multifunctionaliteit [\(p. 54\)](#) en duurzaamheid [\(p. 43\)](#)

5

LANGETERMIJNPLANNING EN EEN BEHEERSMATIGE AANPAK BEVORDEREN

AGION zette het afgelopen jaar de uitvoering van dit Masterplan verder. In de volgende hoofdstukken leest u meer over de concrete realisaties.

TERUG
NAAR
INHOUDS-
TAFEL

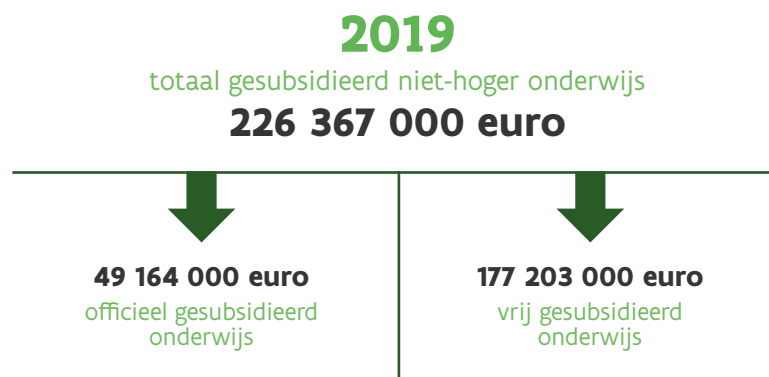
Provinciale Kunsthumaniora Hasselt @ AG Real Estate

3 | CIJFERS 2019

3.1 JAARBUDGET

AGION kan rekenen op kredieten ingeschreven in de Vlaamse begroting om engagementen voor infrastructuurdossiers aan te gaan.

In 2019 was er 226 367 000 euro beschikbaar voor het gesubsidieerd niet-hoger onderwijs. Opgesplitst betekende dit 49 164 000 euro voor het officieel gesubsidieerd onderwijs en 177 203 000 euro voor het vrij gesubsidieerd onderwijs.

3.2 BETALINGEN

De scholen bezorgen de facturen van de uitgevoerde werken aan AGION om hun subsidies te verkrijgen. Om deze facturen te kunnen betalen voorziet de begroting betalingskredieten voor AGION. De uitgevoerde subsidie-uitgaven voor 2019 binnen de reguliere financiering en het DBFM-programma 'Scholen van Morgen' geven volgend overzicht:

OMSCHRIJVING	DBFM	Reguliere financiering
Vrij gesubsidieerd onderwijs	€ 56 301 000	€ 151 891 000
Gemeentelijk gesubsidieerd onderwijs	€ 11 633 000	€ 56 266 000
Provinciaal gesubsidieerd onderwijs	€ 1 332 000	€ 3 677 000
GO!	€ 18 301 000	
Totaal	€ 87 567 000	€ 211 834 000

3.3 WAARBORGVERLENING

AGION subsidieert niet de totale kostprijs van het infrastructuurproject. Afhankelijk van het onderwijsniveau moet de inrichtende macht minstens 30% (basisonderwijs) of 40% (de andere onderwijsniveaus) van de investeringskost zelf financieren. De inrichtende macht of het schoolbestuur van het gesubsidieerd onderwijs kan hiervoor een lening aangaan. AGION kan een waarborg verlenen voor de terugbetaling van kapitaal, intresten en bijhorende kosten van deze leningen.

ZELFFINANCIERING		AGION
basisonderwijs		
30%	+	70%
andere onderwijsniveaus		
40%	+	60%

De leningen moeten worden aangegaan bij een financiële instelling erkend door de Vlaamse Regering en hun looptijd mag de duur van 20 jaar (exclusief de opnameperiode) niet overschrijden.

Een samenwerkingsovereenkomst tussen de Vlaamse ministers van Financiën en Onderwijs en AGION enerzijds en de Federatie voor de Belgische financiële sector anderzijds geeft de scholen een ruime keuze aan vaste of variabele intrestvoeten en verschillende herzieningstermijnen voor deze leningen.

totaal leningsbedrag
45 662 215 euro

3.4 DE LIJST MET SUBSIDIEAANVRAGEN

De inrichtende machten of schoolbesturen van de onderwijsinstellingen, internaten en centra voor leerlingenbegeleiding (CLB's) uit de gesubsidieerde vrije en officiële sector kunnen voor investeringen in hun onderwijspatrimonium een relatief eenvoudige subsidieaanvraag indienen bij AGION.

Welke procedure een inrichtende macht best volgt, hangt af van de aard en de (geraamde) kostprijs van de geplande bouw- of verbouwingswerken en van het onderwijsnet waartoe de inrichtende macht behoort.

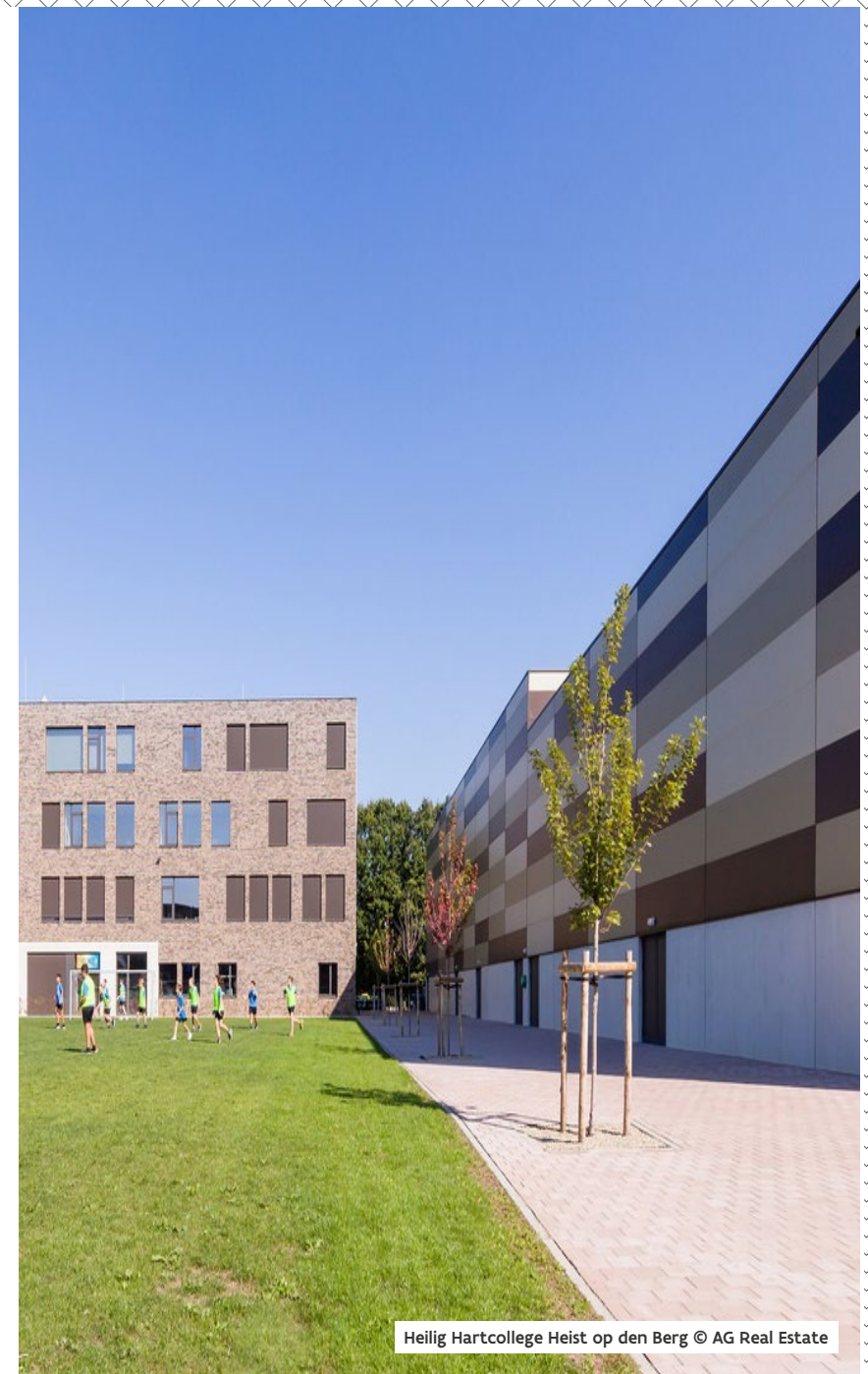
Afhankelijk van de gevolgde procedure doorloopt de aanvraag een wachttijd vooraleer de behandeling opstart.

Op 1 januari 2020 telde de samengestelde lijst met subsidieaanvragen voor het vrij en officieel gesubsidieerd onderwijs 1643 dossiers voor een geraamd subsidiebedrag van 3 335 598 973 euro. Dit is de optelsom van alle subsidieaanvragen.

Hieronder volgt een opsplitsing tussen het vrij gesubsidieerd onderwijs en het officieel gesubsidieerd onderwijs (gemeentelijk en provinciaal).

OMSCHRIJVING	Aantal dossiers	Raming subsidie
Vrij gesubsidieerd onderwijs	1444	€ 2 935 167 598
Officieel gesubsidieerd onderwijs (gemeentelijk)	195	€ 393 432 245
Officieel gesubsidieerd onderwijs (provinciaal)	4	€ 6 999 131
Totaal	1643	€ 3 335 598 973

TERUG
NAAR
INHOUDS-
TAFEL

Heilig Hartcollege Heist op den Berg © AG Real Estate

3.5 HET PRINCIPEAKKOORD

Eenmaal de wachttijd doorlopen, kan de behandeling van het subsidiedossier starten. De inrichtende macht ontvangt de vraag om het ingediende dossier te actualiseren. AGION neemt vervolgens een principiële beslissing over het bouwprogramma en het toe te kennen subsidiebedrag.

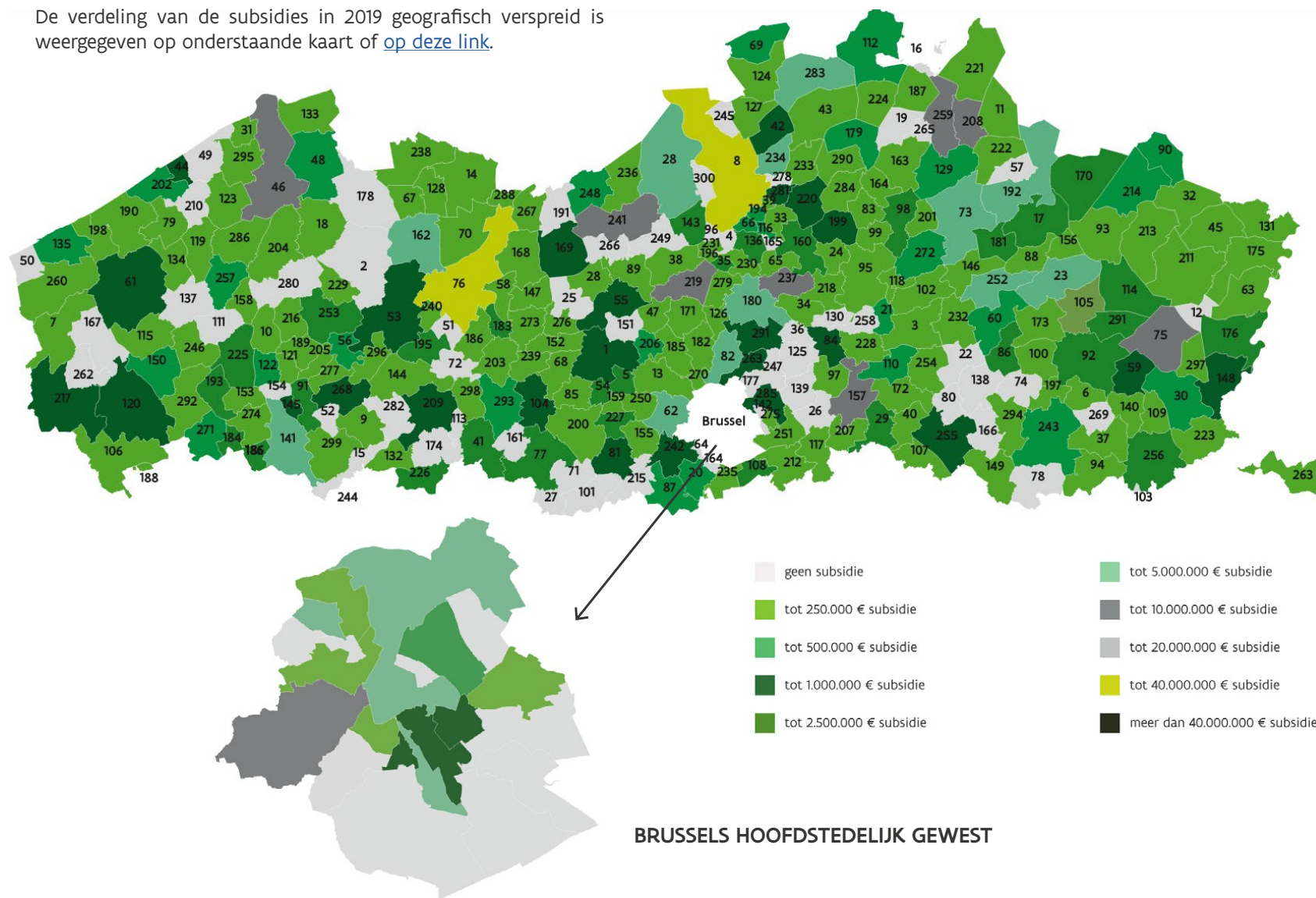
In 2019 keurde AGION voor 261 423 415 euro aan subsidiebedragen goed. Per net bedroeg dit respectievelijk 52 341 623 euro (officieel gemeentelijk onderwijs), 2 775 627 euro (officieel provinciaal onderwijs) en 206 306 165 euro (vrij gesubsidieerd onderwijs).

De begroting 2019 voorzag een machtigingsbedrag van 226 367 000 euro. Het verschil tussen het machtigingsbedrag en de effectieve besteding is hoofdzakelijk te verklaren door bijkomende machtigingen voor projecten in functie van capaciteitsuitbreiding enerzijds en de toepassing van het vastleggingspercentage anderzijds.

Dit laatste betekent concreet dat de initieel geraamde subsidie voor de in 2019 goedgekeurde dossiers slechts voor 96% ervan effectief wordt vastgelegd. Deze techniek is mogelijk omdat op basis van historische gegevens blijkt dat er voor een subsidiedossier doorgaans minder subsidie nodig is dan oorspronkelijk geraamd.

TYPE	Vrij gesubsidieerd onderwijs	Officieel gesubsidieerd onderwijs (gemeentelijk)	Officieel gesubsidieerd onderwijs (provinciaal)	TOTAAL
Standaardprocedure	€ 123 669 6312	€ 52 341 623	€ 2 775 627	€ 178 786 881
Verkorte procedure	€ 33 399 364			€ 33 399 364
Uitzonderingsprocedure	€ 48 889 747			€ 48 889 747
Spoedprocedure	€ 347 423			€ 347 423
Totaal	€ 206 306 165	€ 52 341 623	€ 2 775 627	€ 261 423 415

De verdeling van de subsidies in 2019 geografisch verspreid is weergegeven op onderstaande kaart of [op deze link](#).

1. Aalst	52. Deerlijk	103. Herstappe	152. Lede	203. Oosterzele	253. Tielt
2. Aalter	53. Deinze	104. Herzele	153. Ledegem	204. Oostkamp	254. Tielt-Winge
3. Aarschot	54. Denderleeuw	105. Heusden-Zolder	154. Lendeledede	205. Oostrozebeke	255. Tienen
4. Aartselaar	55. Dendermonde	106. Heuvelland	155. Lennik	206. Opwijk	256. Tongeren
5. Affligem	56. Dentergem	107. Hoegaarden	156. Leopoldsburg	207. Oud-Heverlee	257. Torhout
6. Alken	57. Dessel	108. Hoeilaart	157. Leuven	208. Oud-Turnhout	258. Tremelo
7. Alveringem	58. Destelbergen	109. Hoeselt	158. Lichtervelde	209. Oudenaarde	259. Turnhout
8. Antwerpen	59. Diepenbeek	110. Holsbeek	159. Liedekerke	210. Oudenburg	260. Veurne
9. Anzegem	60. Diest	111. Hooglede	160. Lier	211. Oudsbergen	261. Vilvoorde
10. Ardooie	61. Diksmuide	112. Hoogstraten	161. Lierde	212. Overijse	262. Vleteren
11. Arendonk	62. Dilbeek	113. Horebeke	162. Lievegem	213. Peer	263. Voeren
12. As	63. Dilsen-Stokkem	114. Houthalen- Helchteren	163. Lille	214. Pelt	264. Vorselaar
13. Asse	64. Drogenbos	115. Houthulst	164. Linkebeek	215. Pepingen	265. Vosselaar
14. Assenede	65. Duffel	116. Hove	165. Lint	216. Pittem	266. Waasmunster
15. Avelgem	66. Edegem	117. Huldenberg	166. Linter	217. Poperinge	267. Wachtebeke
16. Baarle-Hertog	67. Eeklo	118. Hulshout	167. Lo-Reninge	218. Putte	268. Waregem
17. Balen	68. Erpe-Mere	119. Ichtegem	168. Lochristi	219. Puurs-Sint-Amands	269. Wellen
18. Beernem	69. Essen	120. Ieper	169. Lokeren	220. Ranst	270. Wemmel
19. Beerse	70. Evergem	121. Ingelmunster	170. Lommel	221. Ravels	271. Wervik
20. Beersel	71. Galmaarden	122. Izegem	171. Londerzeel	222. Retie	272. Westerlo
21. Begijnendijk	72. Gavere	123. Jabbeke	172. Lubbeek	223. Riemst	273. Wetteren
22. Bekkevoort	73. Geel	124. Kalmthout	173. Lummen	224. Rijkevorsel	274. Wevelgem
23. Beringen	74. Geetbets	125. Kampenhout	174. Maarkedal	225. Roeselare	275. Wezembeek-Oppem
24. Berlaar	75. Genk	126. Kapelle-op-den-bos	175. Maaseik	226. Ronse	276. Wichelen
25. Berlare	76. Gent	127. Kapellen	176. Maasmechelen	227. Roosdaal	277. Wielsbeke
26. Bertem	77. Geraardsbergen	128. Kaprijke	177. Machelen	228. Rotselaar	278. Wijnegem
27. Bever	78. Gingelom	129. Kasterlee	178. Maldegem	229. Ruislede	279. Willebroek
28. Beveren	79. Gistel	130. Keerbergen	179. Malle	230. Rumst	280. Wingene
29. Bierbeek	80. Glabbeek	131. Kinrooi	180. Mechelen	231. Schelle	281. Wommelgem
30. Bilzen	81. Gooik	132. Kluisbergen	181. Meerhout	232. Scherpenheuvel- Zichem	282. Wortegem-Petegem
31. Blankenberge	82. Grimbergen	133. Knokke-Heist	182. Meise	233. Schilde	283. Wuustwezel
32. Bocholt	83. Grobbendonk	134. Koekelare	183. Melle	234. Schoten	284. Zandhoven
33. Boechout	84. Haacht	135. Koksijde	184. Menen	235. Sint-Genesius-Rode	285. Zaventem
34. Bonheiden	85. Haaltert	136. Kontich	185. Merchtem	236. Sint-Gillis-Waas	286. Zedelgem
35. Boom	86. Halen	137. Kortemark	186. Merelbeke	237. Sint-Katelijne-Waver	287. Zele
36. Boortmeerbeek	87. Halle	138. Kortenen	187. Merksplas	238. Sint-Laureins	288. Zelzate
37. Borgloon	88. Ham	139. Kortenberg	188. Mesen	239. Sint-Lievens-Houtem	289. Zemst
38. Bornem	89. Hamme	140. Kortesseem	189. Meulebeke	240. Sint-Martens-Latem	290. Zoersel
39. Borsbeek	90. Hamont-Achel	141. Kortrijk	190. Middelkerke	241. Sint-Niklaas	291. Zonhoven
40. Boutersem	91. Harelbeke	142. Kraainem	191. Moerbeke	242. Sint-Pieters-Leeuw	292. Zonnebeke
41. Brakel	92. Hasselt	143. Kruibeke	192. Mol	243. Sint-Truiden	293. Zottegem
42. Brasschaat	93. Hechtel-Eksel	144. Kruisem	193. Moorslede	244. Spierie-Helkijn	294. Zoutleeuw
43. Brecht	94. Heers	145. Kuurne	194. Mortsel	245. Stabroek	295. Zuilenkerke
44. Bredene	95. Heist-op-den-Berg	146. Laakdal	195. Nazareth	246. Staden	296. Zulte
45. Bree	96. Hemiksem	147. Laarne	196. Niel	247. Steenokkerzeel	297. Zutendaal
46. Brugge	97. Herent	148. Lanaken	197. Nieuwerkerken	248. Stekene	298. Zwalm
47. Buggenhout	98. Herentals	149. Landen	198. Nieuwpoort	249. Temse	299. Zwevegem
48. Damme	99. Herenthout	150. Langemark- Poelkapelle	199. Nijlen	250. Ternat	300. Zwijndrecht
49. De Haan	100. Herk-de-Stad	151. Lebbeke	200. Ninove	251. Tervuren	
50. De Panne	101. Herne		201. Olen	252. Tessenderlo	
51. De Pinte	102. Herselt		202. Oostende		

3.6 INVESTERINGEN IN BRUSSEL EN DE RAND

Om de aantrekkingskracht en de kwaliteit van het Nederlandstalig onderwijs in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te behouden én ook te versterken investeert de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) extra in de verbetering van de Nederlandstalige onderwijsinfrastructuur in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Deze supplementaire middelen zijn bestemd voor de subsidiëring van de schoolgebouwen in het basis- en secundair onderwijs.

De Vlaamse Gemeenschapscommissie en AGION sloten hiervoor protocolakkoorden af.

De VGC legt jaarlijks deze bijkomende middelen vast. AGION wendt dit extra budget aan om de subsidieaanvragen versneld te financieren volgens de subsidiëeringsprocedures en subsidieregels die AGION hanteert, d.w.z. de geldende percentages van 60% en 70%.

In 2019 werd er zo voor 2 301 965 euro aan subsidie voor het basisonderwijs vastgelegd.

Voor scholenbouwprojecten in de Vlaamse Rand werd met reguliere subsidies 7 268 084 euro subsidie vastgelegd. Voor projecten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gaat het om 11 905 541 euro.

2019

gesubsidieerd
basisonderwijs in het
Brussels Hoofdstedelijk Gewest:
2 301 965 euro

**Scholenbouwprojecten
Vlaamse rand**

7 268 084 euro

**Scholenbouwprojecten
Brussels Hoofdstedelijk Gewest**

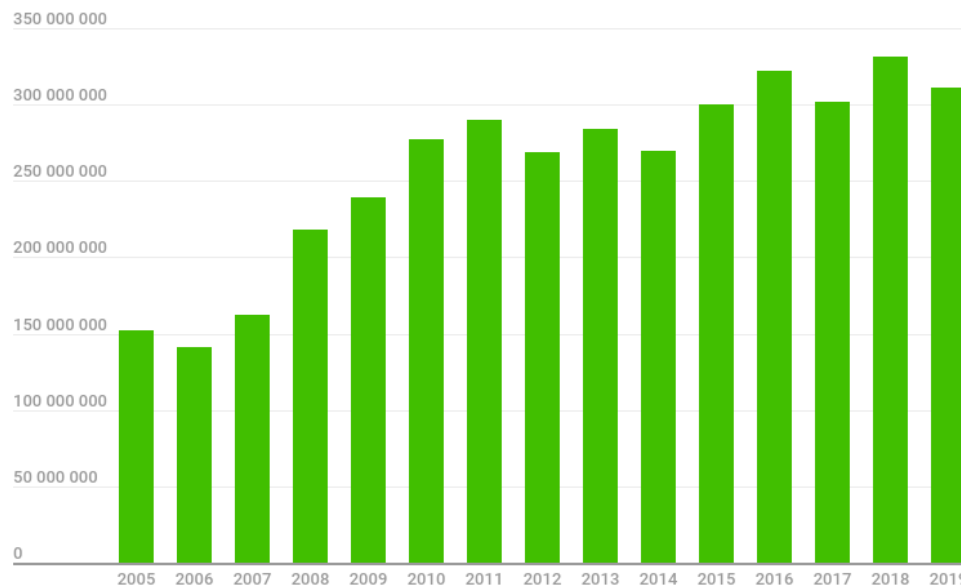
11 905 541 euro

3.7 GUNNINGEN

Als u kijkt hoe de investeringsbudgetten en beslissingen zich concreet vertalen op het veld, door de scholen zelf, dan bieden de gunningen aan de aannemers die in de markt geplaatst worden daarvoor een aanknopingspunt. Hierna vindt u een overzicht van de aanbestedingen volgens de reguliere financiering evenals de investeringen inclusief de lopende DBFM-operatie 'Scholen van Morgen'.

Op basis van de goedgekeurde aanbestedingsdossiers bij AGION ziet de evolutie van de daadwerkelijke investeringen in scholenbouw (exclusief de aanbestedingen van de DBFM-operatie) op het terrein er uit zoals weergegeven in onderstaande grafiek. Het gaat hier om de totale bouwkosten van de schoolgebouwen, inclusief het gedeelte dat de inrichtende machten zelf financieren (toewijzingsbedragen excl. btw).

Bouwkost reguliere financiering (excl. btw en de aanbestedingen van de DBFM-operatie)

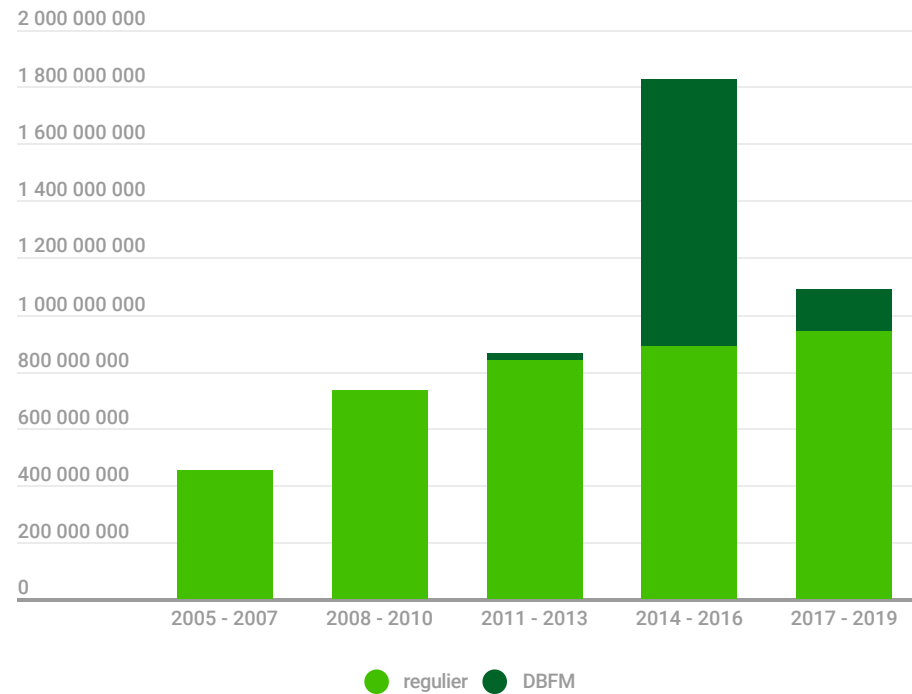

Uit deze figuur blijkt dat de jaarlijkse aanbestedingen in de Vlaamse scholenbouw (reguliere financiering) op een erg hoog niveau staan.

Op basis van de verhoogde begrotingsmiddelen kunnen we aannemen dat het hoge volume zich de komende jaren wellicht zal blijven aanhouden.

Daarnaast is er nog de hele reeks gunningen van de overheidsopdrachten in het kader van het DBFM-programma 'Scholen van Morgen'. De grafiek hieronder geeft visueel weer wat de impact is van de DBFM-inhaalbeweging Scholen van Morgen op het bouwvolume aan scholen in Vlaanderen. De grafiek toont dat de bouwpiek van Scholen van Morgen zich situeerde in de periode 2014-2016.

Impact van de inhaalbeweging (DBFM) op het bouwvolume aan scholen in Vlaanderen

4 | CAPACITEIT

Sinds 2010 maakt Vlaanderen extra middelen vrij met het oog op het uitbreiden van de beschikbare plaatsen in het basisonderwijs. Deze middelen worden toegekend op basis van de noden die vanuit de lokale onderwijsverstrekkers worden aangeleverd. Elke drie jaar levert de capaciteitsmonitor schoolinfrastructuur leerplichtonderwijs prognoses aan over de vraag- en aanbodzijde van de capaciteitsproblematiek.

De capaciteitsbudgetten worden op basis hiervan voor drie jaar bepaald. Zo kunnen scholen in steden en gemeenten op langere termijn plannen. In 2019 kende de raad van bestuur van AGION in totaal 38 247 303 euro aan capaciteitsmiddelen toe via principeakkoorden: goed voor in totaal 5 161 nieuwe plaatsen in het gesubsidieerd onderwijs.

Groenendaalcollege Merksem - AG Real Estate

Toegekende capaciteitsmiddelen per capaciteitsgemeente en per onderwijsnet in 2019:

	Vrij onderwijs	Aantal plaatsen via nieuwe projecten	Gemeentelijk/ Provinciaal onderwijs	Aantal plaatsen via nieuwe projecten
Antwerpen	€ 11 220 375	777	€ 4 200 000	300
Beringen	€ 2 232 100	552		
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	€ 4 641 110	617	€ 1 870 000	240
Dilbeek	€ 800 275	138		
Gent	€ 4 313 951	467		
Grimbergen	€ 2 490 220	233		
Leuven	€ 408 965	48	€ 408 500	140
Mortsel			€ 210 669	50
Mechelen	€ 120 998	124		
Schoten	€ 1 512 622	320		
Sint-Katelijne-Waver	€ 1 025 275	300		
Sint-Niklaas	€ 1 978 268	304	€ 399 000	
Tienen	€ 575 272	207		
Zaventem	€ 238 704	344		
Totaal	€ 31 558 134	4 431	€ 6 689 169	730

5 | DBFM

Vlaanderen startte een grootschalige inhaalbeweging schoolinfrastructuur via alternatieve financiering, beter bekend onder de naam DBFM (Design, Build, Finance en Maintain).

Het publiek-privaat investeringsprogramma voor scholenbouw 'Scholen van Morgen' is goed voor 182 projecten, meer dan 200 nieuwe of grondig gerenoveerde schoolgebouwen in Vlaanderen en Brussel en een investering van ongeveer 1,5 miljard euro. Meteen is dit het grootste publiek-private scholenbouwprogramma in Europa van de afgelopen jaren.

De DBFM-vennootschap 'Scholen van Morgen' is een publiek-private samenwerking tussen de Vlaamse overheid en AG Real Estate en BNP Paribas Fortis.

De DBFM-vennootschap 'Scholen van Morgen' staat in voor het ontwerp, de bouw, de financiering en het eigenaarsonderhoud van de scholen gedurende 30 jaar.

In ruil hiervoor betaalt de betrokken inrichtende macht aan de DBFM-vennootschap gedurende 30 jaar vanaf de voorlopige oplevering per kwartaal een prestatiegebonden beschikbaarheidsvergoeding. Na de periode van 30 jaar wordt de inrichtende macht eigenaar van de schoolinfrastructuur.

« 'Scholen van Morgen' is het grootste publiek-private scholenbouwprogramma in Europa »

AGION

geeft advies in ontwerpfase en goedkeuring na aanbesteding bij de individuele DBFM-projecten.

betoelaagt een percentage van de beschikbaarheidsvergoeding die de inrichtende macht aan de vennootschap moet betalen gedurende 30 jaar vanaf het voorlopig beschikbaarheidscertificaat.

betoelaagt de onderwijskoepels en het Gemeenschapsonderwijs voor de begeleiding van hun inrichtende machten in het kader van het DBFM-programma 'Scholen van Morgen'.

In 2016 startte de Vlaamse overheid een nieuw DBFM-programma op, het projectspecifiek DBFM-programma.

5.1 SCHOLEN VAN MORGEN

5.1.1 182 INDIVIDUELE SCHOLENBOWPROJECTEN

Aan het initiële DBFM-programma zijn in 2016 zeventien extra projecten toegevoegd. Dat was mogelijk door de verlaging van het btw-tarief op scholenbouw waardoor extra investeringsruimte vrijkwam.

$$\begin{array}{rcccl} 165 & + & 17 & = & 182 \\ \text{initieële projecten} & & \text{extra projecten} & & \text{totaal aantal} \\ & & \text{dankzij verlaging} & & \text{DBFM-projecten} \\ & & \text{BTW-tarief} & & \end{array}$$

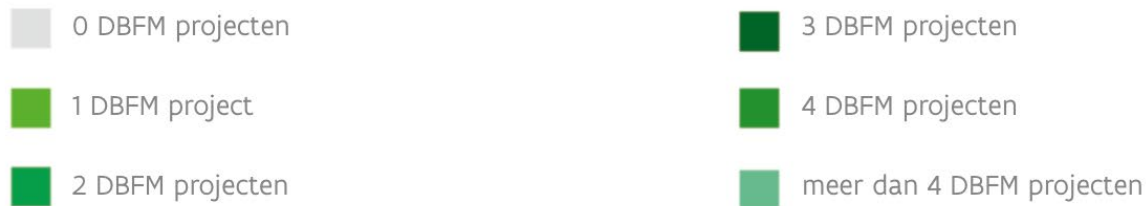
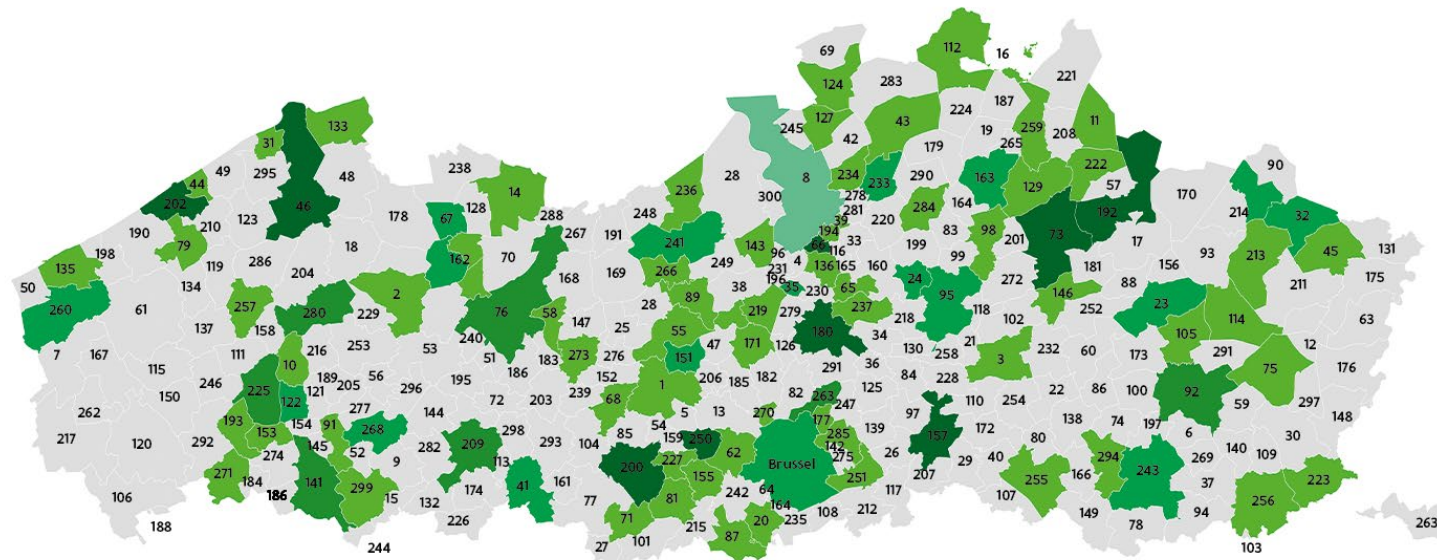
De 182 individuele scholenbouwprojecten omvatten meer dan 200 schoolgebouwen met een totale gebouwoppervlakte van circa 708 000 m² voor meer dan 125.000 leerlingen en zijn verspreid over alle onderwijsnetten:

117 projecten vrij gesubsidieerd onderwijs	29 projecten officieel gesubsidieerd onderwijs (waaronder 3 provinciale scholen)	36 projecten Gemeenschaps- onderwijs
--	---	--

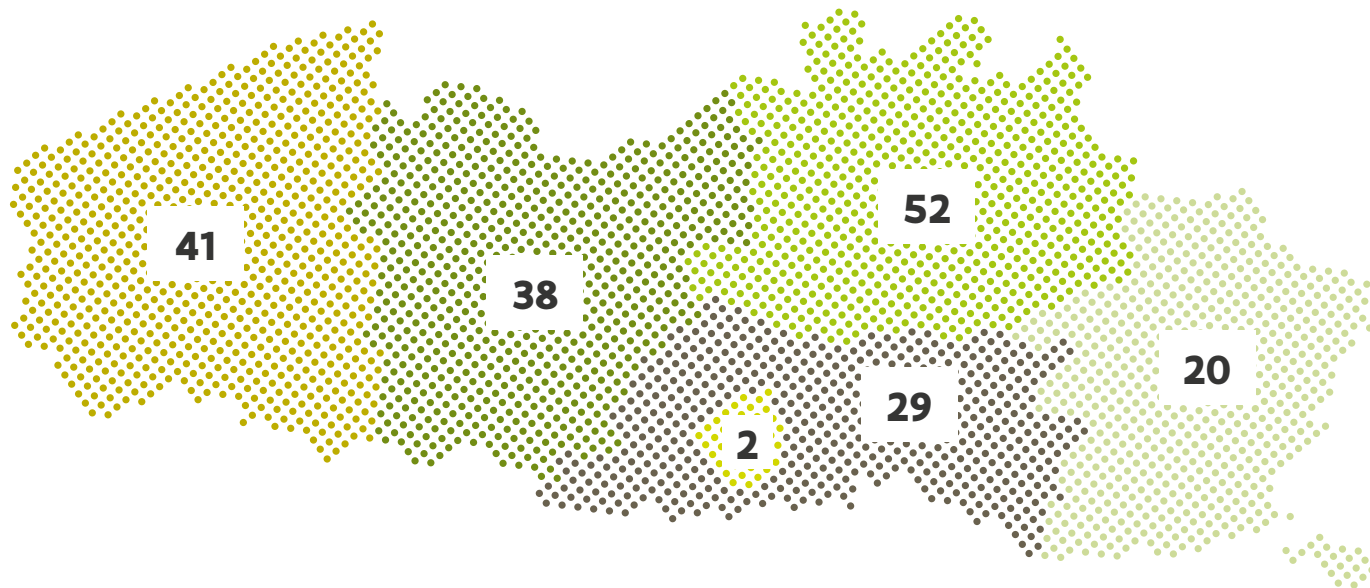
Het DBFM-programma 'Scholen van Morgen' telt acht passiefscholen.

'Scholen van Morgen' focust zich op nieuwbouw (94%) en substantiële renovatie van verouderde schoolgebouwen (6%). De gemiddelde gebouwoppervlakte van een DBFM-project bedraagt 3 892 m².

De DBFM-projecten zijn verspreid over heel Vlaanderen. Met het DBFM-programma worden in meer dan 100 verschillende Vlaamse steden of gemeenten nieuwe scholen gebouwd. De steden met het grootst aantal projecten binnen 'Scholen van Morgen' zijn Antwerpen (10), Kortrijk (8), Gent (8), Vilvoorde (7), Hasselt (5) en Roeselare (5).

Aantal projecten per provincie

76 projecten basisonderwijs	73 projecten secundair onderwijs	30 projecten zowel basis als secundair onderwijs	2 internaten	1 project Centrum voor Volwassenen onderwijs
--	--	---	------------------------	---

Meer dan 60 verschillende architectenbureaus en een 10-tal grote aannemersconsortia ontwerpen, bouwen en onderhouden de DBFM-projecten.

5.1.2 STAND VAN ZAKEN EIND 2019

Sinds maart 2018 zijn alle 165 initiële 'Scholen van Morgen' projecten toegewezen aan een aannemer en hebben alle 182 'Scholen van Morgen' een architect. Sedert december 2019 hebben ook alle 182 'Scholen van Morgen' projecten een bouwvergunning verkregen.

In 2019 ondertekenden ook tien schoolbesturen een individueel DBFM-contract, na goedkeuring door AGION. Daardoor kwam het totaal aantal ondertekende individuele DBFM-contracten eind 2019 op 175. De ondertekening van de zeven resterende individuele DBFM-contracten is voorzien in de eerste helft van 2020.

De meeste projecten zijn gebouwd en in gebruik genomen in 2016 en 2017. In 2019 werden nog eens vijf projecten opgeleverd. Begin december werd de gemeentelijke basisschool De Springveer te Alsemberg in gebruik genomen. Dat bracht het totaal eind 2019 op 163 projecten wat betekent dat 99% van de initiële portefeuille van 165 projecten in gebruik zijn. De overige negentien projecten zijn in bouwfase of aanbestedingsfase. Volgens de actuele planning is de volledige oplevering van deze projecten voorzien in 2020 (drie projecten), 2021 (dertien projecten) en 2022 (drie projecten).

2019

163
projecten in gebruik

19
projecten
in bouw of aanbestedingsfase
Oplevering in 2020 (3), 2021 (13) en 2022 (3)

In 2019 zijn de eerste bouwwerken gestart van de zeventien extra projecten die zijn toegevoegd, de zogenaamde inbreiding:

BSBO FUTURA - GELUWE

De nieuwbouw zal enerzijds de verouderde paviljoenen en gehuurde tijdelijke huisvesting vervangen en anderzijds een uitbreiding zijn omwille van een groeiend leerlingenaantal. In het project wordt een nieuw bouwvolume voorzien waarin 21 klassen, een refter, een polyvalente zaal en administratieve ruimtes zullen gevestigd zijn. Daarnaast wordt de parking aangepakt, komt er een nieuwe speelplaats, bijkomende fietsenberging en een nieuwe kiss & ride voor de bussen.

BSBO futura Geluwe © D'hondt-Parein architecten

SBSO RUMBEKE - CAMPUS TER STERRE - MOORSLEDE

Aangezien de school momenteel is gehuisvest in sterk verouderde, weinig duurzame gebouwen, worden een aantal gebouwen afgebroken en vervangen door een nieuwbouw.

Het nieuwbouwproject voorziet de lokalen voor de opleiding algemeen secundair onderwijs en de lokalen voor de grafische opleiding, een nieuwe refter met opwarmkeuken en een openleercentrum. De ondersteunende en administratieve lokalen krijgen ook een plek in het gebouw. Naast het gebouw wordt een nieuwe speelplaats aangelegd, een fietsenstalling voor 50 fietsen, een parking voor 60 wagens en een kiss & ride voor het georganiseerde busvervoer.

SBSO Rumbeke © D'hondt-Parein architecten

EUROPASCHOOL & MIDDENSCHOOL - BREDENE

De Basisschool is gehuisvest in verouderde gebouwen die niet meer voldoen aan de huidige normen en de Middenschool kent een groot capaciteitsprobleem. Een nieuwbouw moet hier soelaas bieden. Het programma van de nieuwbouw omvat: een refter, een polyvalente zaal, de administratie voor de basisschool en de middenschool, sanitair, klassen voor kleuters en lagere school leerlingen, algemene en vakspecifieke (labo, ICT, ...) klassen voor de middenschool, een overdekte speelplaats en een fietsenstalling.

DE KRINKEL - RUISBROEK

Dit project kadert binnen een masterplan. Het leerlingenaantal van de school is de laatste 15 jaar verdubbeld. Ook in de komende jaren zal de groei met zekerheid aanhouden. Daarom plant De Krinkel een volledige nieuwbouw in de huidige schooltuin, bestaande uit een volwaardige sportzaal en klaslokalen. De zes klaslokalen worden op drie niveaus twee aan twee gekoppeld. Ter vervanging van de huidige schooltuin wordt er extra ruimte gecreëerd voor open speelruimte door de realisatie van een overdekte speelplaats.

VRIJE BASISCHOOL TRAPOP - RETIE

Het bouwprogramma voor de nieuwbouw op een bouwzone van ca. 5 400 m² omvat afbraakwerken, een nieuwe (lagere) school die warm en aangenaam, praktisch, duurzaam, herkenbaar, veilig en in harmonie met de omgeving is. De nieuwe school bevat o.a. tien klaslokalen, een leerkrachtenlokaal, een lokaal voor de zorgcoördinator en de taakjuf, een lokaal voor CLB en een testlokaaltje. Het gebouw bevat ook een directielokaal, een secretariaat, een kopieerlokaal, een refter, voldoende ruime sanitaire ruimten, een berglokaal voor de onderhoudsmedewerker en voor de ICT-coördinator en algemene bergruimten. Ook omgevingswerken maken deel uit van het bouwprogramma.

SINT-REMBERT - TORHOUT

Het project omvat het ontwerp, realisatie en onderhoud van in totaal 3 553 m² gebouwen en omgevingswerken, waaronder een overdekte speelplaats. Op het gelijkvloers komen: een halfverzonken sportzaal met ondersteunende kleedruimtes, douches en sanitair, een inkom en enkele kantoren en spreekkamers, een lokaal voor professionalisering en vergaderingen. De verdieping huisvest overlegruimtes en administratieve ruimtes. Verder is er voornamelijk ruimte voorzien voor kantoren, crea-klassen en veel co-teachinglokalen.

5.1.3 EVALUATIE DBFM-PROGRAMMA SCHOLEN VAN MORGEN

De afgelopen jaren leverde het DBFM-programma Scholen van Morgen in heel Vlaanderen en Brussel op korte tijd 161 grote, meestal nieuwe scholenbouwprojecten op. In september 2019 werd dit uitgebreid officieel evaluatieverslag gepubliceerd.

In dit rapport staat één onderzoeksvraag centraal: **“Heeft het DBFM-programma Scholen van Morgen zijn doelstellingen bereikt?”**

Het evaluatierapport geeft eerst een beknopte inleiding, stelt de belangrijkste evaluatievragen scherp en beschrijft het globale omgevingskader van de “inhaalbeweging schoolinfrastructuur Vlaanderen”. Vervolgens kan u de concrete omvangrijke onderzoeksresultaten van de uitgevoerde evaluatie-opdracht raadplegen. Ter afsluiting vat het evaluatierapport de belangrijkste bevindingen van deze studie samen en formuleert het de nodige praktische beleidsaanbevelingen en aandachtspunten.

Via een online vragenlijst en persoonlijke interviews peilde een onafhankelijk onderzoeksbureau in opdracht van AGION naar de tevredenheid en kritische succesfactoren bij de scholen.

Uit de bevindingen van dit uitgebreid onderzoek dat AGION uitvoerde, mag blijken dat het DBFM-programma Scholen van Morgen zijn doelstellingen nagenoeg volledig heeft gerealiseerd, dat de scholen en de koepels een grote algemene tevredenheid ervaren (90% op zijn minst tevreden en 48% zeer of uiterst tevreden) over het DBFM-programma en ze hun deelname aan het programma als een meerwaarde zien.

90%

tevredenheidsgraad

[Download het volledige rapport](#)

Daarnaast merken we op dat voor de scholen en de koepels de deelname aan Scholen van Morgen een **positieve impact** heeft **op** o.a. het pedagogisch project (84%), de kwaliteit van het onderwijs (88%) en de tevredenheid van de leerlingen (76%).

Ook bevordert het DBFM-programma de integratie van de gebouwen met de nieuwe leersystemen en is er een grotere visibiliteit door de opvallende architectuur. De scholen en koepels ervaren **de vormgeving, de functionaliteit en het comfort** in de nieuwe gebouwen **positief**. Zo is er voldoende aandacht voor toegankelijkheid (86%) en een duidelijke ruimtelijke structuur (81%). Uit de bevraging blijkt wel dat er verbetering mogelijk is voor de ventilatie en de temperatuur. 84% van de bevroegde scholen en koepels is tevreden over de mate van inspraak tijdens het procesverloop maar er is zeker nog ruimte voor meer flexibiliteit. De factor van de onderhoudsfase wordt al positief beoordeeld maar het meldingssysteem voor kleinere herstellingen wordt te omslachtig bevonden.

Ook de PPS-partners zijn unaniem positief over het DBFM-programma. Sterke punten zijn voor hen o.a. de kwaliteit van de aannemers en de architecten, de ontzorging en de kennisopbouw. De complexe juridische en financiële structuur en de vaste prijszetting zijn voor hen aandachtspunten.

Het rapport formuleert als afsluiter ook een aantal beleidsaanbevelingen.

Zo blijkt dat het DBFM-programma als algemeen positief geëvalueerd wordt.

- Dat standaardisatie belangrijk is maar dat er steeds ruimte nodig is voor programma-specifieke aanpassingen.
- De ontzorging is een sterk punt van het DBFM-programma maar met voldoende inspraak en opvolging van de inrichtende machten.
- De onderhoudscomponent binnen het DBFM-programma leidt er toe om ook meer aandacht te besteden aan het onderhoud binnen de reguliere financiering.
- Het systeem van de helpdesk werkt soms stug waardoor het beter is om scholen, indien gewenst, kleine herstellingen zelf te laten uitvoeren.
- M.b.t. de projectorganisatie en de samenwerking is het voor toekomstige initiatieven belangrijk om te voorzien in een goede voorbereiding, uitvoering en opvolging, in te zetten op deskundig en gedreven personeel, de verschillende rollen en verantwoordelijkheden duidelijk te omschrijven, de continuïteit te bewaken en een goede kennisoverdracht te bewaren.
- Omwille van de omvangrijke contracten is het van belang goede en duidelijke afspraken te maken en structurele overlegmomenten te voorzien.

5.3 PROJECTSPECIFIEK DBFM – PROGRAMMA

De Vlaamse overheid zet de samenwerking met de private sector om scholen te bouwen verder. Het Vlaams Parlement keurde op 25 november 2016 het decreet voor een nieuw DBFM-projectspecifiek investeringsprogramma goed.

In dit DBFM-programma zijn de scholen rechtstreeks betrokken. Schoolbesturen zijn zelf verantwoordelijk voor de aanbestedingsprocedure die moet leiden tot de aanduiding van een privaat consortium. De DBFM-aanpak blijft behouden.

- Eén of meer schoolbesturen plaatsen het ontwerp, de bouw, de financiering en het onderhoud (gedurende 30 jaar) van verschillende schoolbouwprojecten in de markt.
- Een privaat consortium met een financier, ontwerper en aannemer stelt zich kandidaat om verschillende schoolbouwprojecten te realiseren en gedurende 30 jaar te onderhouden. Daarvoor ontvangt de private partner een beschikbaarheidsvergoeding gedurende de periode van 30 jaar.

AGION voert in opdracht van de Vlaamse Onderwijsminister dit projectspecifiek DBFM-programma uit.

Pius X-instituut Antwerpen © Sepp van Dun

40 Nieuwe DBFM-projecten

Het projectspecifiek DBFM-programma omvat 40 projecten verspreid over 12 clusters - bestaande uit één tot zeven scholenbouwprojecten. De totale geraamde investeringskost bedraagt 550 miljoen euro. Voor de betoelaging van dit DBFM-programma voorziet de Vlaamse Regering, naast de middelen voor de reguliere financiering voor scholenbouw, jaarlijks 36,5 miljoen euro.

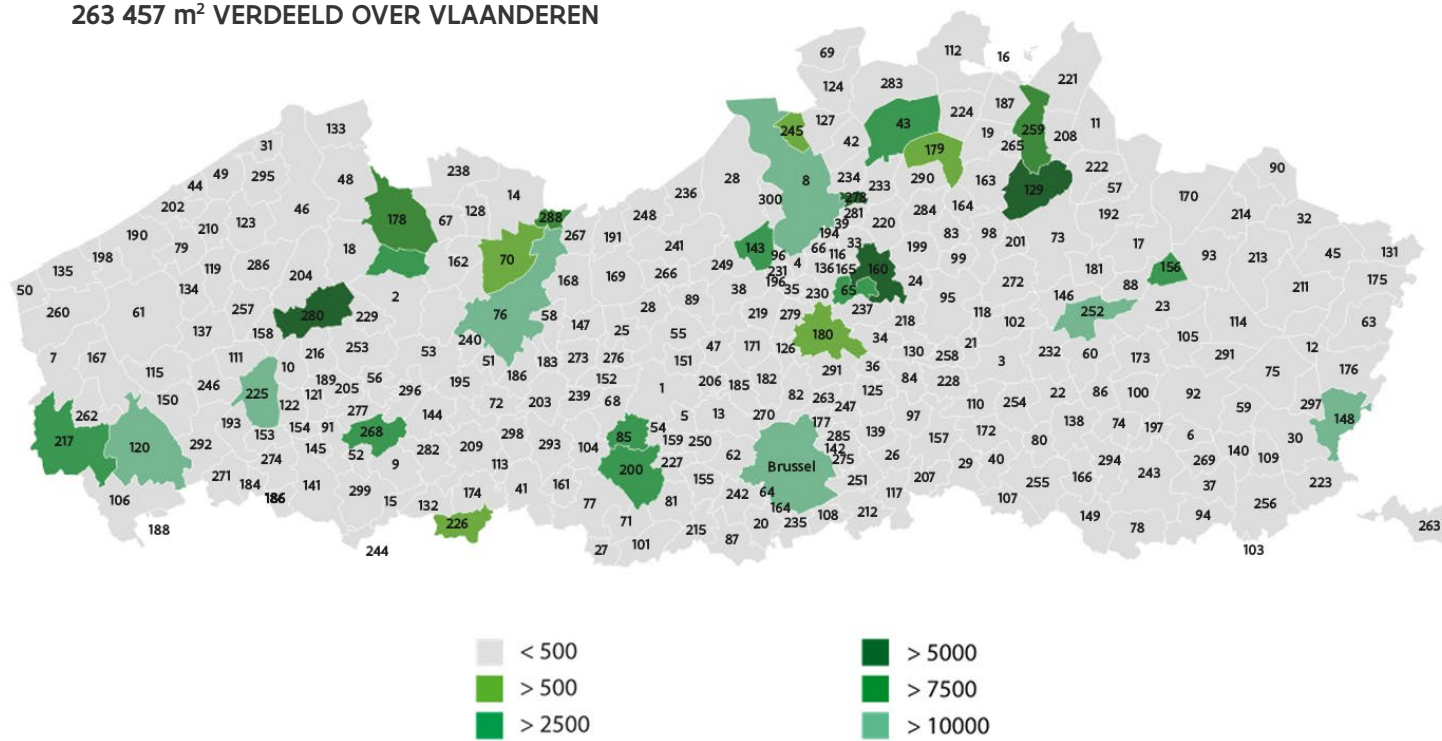
Deze projecten leveren een totale oppervlakte van circa 263 000 m² aan nieuwe of grondig gerenoveerde schoolgebouwen op in alle Vlaamse provincies en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

De inrichtende machten van de projecten kunnen rekenen op de ondersteuning van een projectbureau en AGION. Zij ondersteunen de inrichtende machten in de aanbestedingsprocedure voor het aanduiden van de private contractanten.

Het projectbureau is samengesteld met vertegenwoordigers van:

- de onderwijsnetten,
- de Vlaamse Overheid en
- externe deskundigen m.b.t. schoolinfrastructuur of PPS.

263 457 m² VERDEELD OVER VLAANDEREN

Vijf andere clusters zijn gepubliceerd in 2019

In 2019 werkte AGION samen met het projectbureau verschillende type-opdrachtdocumenten uit, zoals de gunningsleidraad en de DBFM-overeenkomsten. Voor elke cluster vindt er een afzonderlijke plaatsingsprocedure plaats, bestaande uit een selectiefase en een gunningsfase. Daarbij wordt gebruik gemaakt van een mededingingsprocedure met onderhandeling. De schoolbesturen van het gesubsidieerd onderwijs geven voor de selectiefase een mandaat aan AGION waarbij AGION als aankoopcentrale optreedt.

In 2018 zijn de eerste projectclusters gelanceerd. Eind 2019 zijn al 7 van de 12 clusters gepubliceerd, goed voor 20 projecten. De markt toont een grote interesse. De consortia van aannemers, architecten en financiële partners zullen de verschillende schoolbouwprojecten realiseren en gedurende 30 jaar onderhouden.

25 MAART 2019

PROJECT SINT-MAARTENSSCHOLEN IEPER

De opening van de deelnemingsaanvragen was op 14 mei 2019.

Het bouwprogramma omvat een hoofdgebouw met naast het onthaal, en de lokalen voor de ondersteunende diensten ook multifunctionele leslokalen, praktijklokalen en LABO's. Het hoofdgebouw geeft toegang tot de polyvalente ruimte die ook een gemeenschapsfunctie heeft. Daarnaast is er een gebouw met publieke functies en een sportcomplex. Er wordt ook een speel- en recreatiezone voorzien, een overdekte en open speelplaats, de aanleg van de fietsenberging en parking.

Sint Maarten Middenschool Beveren © Sepp van Dun

23 APRIL 2019

PROJECTCLUSTER BROEDERS DER LIEFDE

Deze cluster omvat vier projecten. De opening van de deelnemingsaanvragen was op 9 juli 2019.

- Het bouwprogramma voor het scholenbouwproject “Sint-Jozef Gent (Zwijnaarde)” omvat de afbraakwerken voor het Bijzonder Lager Onderwijs (Bulo) en klaslokalen, therapieruimtes, sanitair en omgevingswerken, atelierruimtes voor het Bulo en het Bijzonder Secundair Onderwijs (Buso). Daarnaast voorziet het programma ook ruimtes voor een aantal gemeenschappelijke functies (onthaal, administratie, vergaderuimtes, refter,...) voor het Bulo, Buso en het Multi Functioneel Centrum.
- Binnen het project “THHI + PIUS X Tessenderlo” realiseren ze de afbraak van de gebouwen, een volledig nieuwe school met een onthaal, klaslokalen, atelierruimtes, refter, sanitair en een nieuwe sporthal. Ook de omgeving wordt aangelegd.
- Het bouwprogramma van het scholenbouwproject “Sint-Victor Turnhout” omvat afbraakwerken, de renovatie van de kapel tot een schoolgebouw en een nieuwbouw voor het basisonderwijs en secundair onderwijs (klaslokalen, sanitair en omgevingsaanleg).
- Binnen het scholenbouwproject “Sint-Laurens Zelzate” worden er afbraakwerken uitgevoerd en een nieuwbouwproject gerealiseerd voor het basisonderwijs met klaslokalen, leraarskamer, sanitair en omgevingsaanleg) en voor het secundair onderwijs met een onthaal, burelen administratie, klaslokalen, HACCP-conforme refter, sanitair en omgevingsaanleg.

27 MEI 2019

PROJECTCLUSTER GENT-NINOVE

Deze cluster van het officieel gesubsidieerd onderwijs omvat drie projecten. De opening van de deelnemingsaanvragen vond plaats op 9 september 2019.

- Binnen het project “Steenakker – Gent” wordt een nieuwbouw gerealiseerd, volgens de passiefstandaard, voor het internaat, dat 58 kinderen zal huisvesten. Het bouwprogramma houdt zoveel mogelijk rekening met multifunctionaliteit van de ruimtes voor gebruik door externen.
- Het bouwprogramma van het project “ Fabiolalaan – Gent “ omvat een basisschool met kleuterschool en lagere school. De nieuwe basisschool Fabiolalaan zal gerealiseerd worden via een nieuwbouw (passiefbouw) als onderdeel van het Stadsgebouw. Het Stadsgebouw en dus ook de basisschool wordt als multi-inzetbare infrastructuur ontworpen, opdat het gebouw en de speelplaats buiten de schooluren kan gebruikt worden door verschillende (wijk) actoren.
- Voor het scholenbouwproject “De Lettertuint – Ninove” zullen de kleuter- en basisschool in één gebouw met meerdere niveaus worden ondergebracht. Flexibiliteit van de ruimtes vormt een grote meerwaarde. Daarom voorziet het ontwerp dat de refter, turnzaal en sanitaire voorzieningen apart toegankelijk zijn van buitenaf. Ook de buitenruimte kan door externen worden benut.

17 JUNI 2019

PROJECT EGIED VAN BROECKHOVEN-SCHOOL (IGNATIUSSCHOLEN BRUSSEL)

De opening van de deelnemingsaanvragen was op 7 oktober 2019.

- Het bouwproject omvat een nieuwe school van 860 leerlingen. De school zal gerealiseerd worden op een geschatte terreinoppervlakte van 5 701 m².

19 JUNI 2019

PROJECT SCHOLENGROEP VAN HET KATHOLIEK ONDERWIJS GENT (SKOG)

De opening van de deelnemingsaanvragen was op 21 oktober 2019.

- Het project omvat o.a. klaslokalen, administratieve lokalen, een refter, polyvalente zalen, een sportruimte, sanitair, technische en opslagruimte. Het gebouw zal voldoende flexibiliteit in zich hebben om de evoluties in het onderwijslandschap en in de samenwerking te volgen tijdens de duur van het project.

Eind 2019 zijn al 7 van de 12 clusters gepubliceerd, goed voor 20 projecten. De markt toont een grote interesse. De consortia van aannemers, architecten en financiële partners zullen de verschillende schoolbouwprojecten realiseren en gedurende 30 jaar onderhouden.

AGION zal in de eerste helft van 2020 een selectiebeslissing nemen over deze vijf clusters. De overige clusters bereiden hun selectiefase voor.

AGION volgt de status van de geselecteerde projecten nauwgezet op en overlegt regelmatig met de schoolbesturen over de opmaak van de nodige opdrachtdocumenten, de procedure en de planning.

GBS De Toverberg Kampenhout © Sepp van Dun

6 | HUUR

Alternatieve financiering blijft noodzakelijk om de grote behoefte aan moderne schoolinfrastructuur effectief aan te pakken. Naast de nieuwe specifieke DBFM-projecten moet ook de piste van de huur(subsidie)mogelijkheden versterkt worden, niet enkel in capaciteitsgebieden, maar in alle andere Vlaamse gemeenten.

In november 2018 en in april 2019 lanceerde AGION een [derde](#) en een [vierde](#) oproep voor het indienen van huursubsidieaanvragen. AGION ontving voor beide oproepen samen 147 aanvragen. 131 inrichtende machten hiervan kregen een goedkeuring om met huursubsidies hun schoolgebouwen te realiseren of om extra plaatsen te creëren.

De goedgekeurde huursubsidiedossiers geven volgende kerncijfers:

10 miljoen euro

totaal jaarlijkse huursubsidie

6 937 plaatsen

aantal bijkomende plaatsen

33 286

leerlingen/cursisten/personeel dat gebruik zou maken van de te huren infrastructuur

170 276 m²

gebouwenoppervlakte van de aanvragen

Aantal goedgekeurde huursubsidiedossiers

PER PROVINCIE

Antwerpen	25
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	4
Limburg	13
Oost-Vlaanderen	31
Vlaams Brabant	18
West-Vlaanderen	40

PER ONDERWIJSNET

Vrij gesubsidieerd onderwijs	116
Officieel gesubsidieerd onderwijs (gemeentelijk/provinciaal)	15

Huursubsidies maken het mogelijk om vlot en snel bijkomende plaatsen te realiseren of bestaande schoolinfrastructuur te vervangen. Op die manier kan flexibel omgegaan worden met de invulling van gebouwen. Een bestaand kantoorgebouw kan snel omgebouwd worden tot een school en later opnieuw een andere bestemming krijgen. Dat kan nuttig zijn in bijvoorbeeld een nieuwe woonwijk of in complexere stadsvernieuwingsprojecten. Zo kan snel ingespeeld worden op een hogere vraag of nood aan extra onderwijscapaciteit en op een veranderend onderwijslandschap en ruimtelijke ontwikkelingen in steden en gemeenten. Een gebouw dat vandaag nog geen onderwijsbestemming heeft, kan morgen als school dienst doen en overmorgen opnieuw een andere maatschappelijke invulling krijgen.

« Een bestaand kantoorgebouw
kan snel omgebouwd worden
tot een school. »

7 | FOCUS OP SCHOOLGEBOUWEN VAN DE TOEKOMST

7.1 KLIMAATMAATREGELEN

Het Vlaamse Klimaatbeleidsplan 2021-2030 bevat een actieplan voor schoolgebouwen. Voor onderwijsgebouwen geldt een minder streng E-peil (E55) dan voor residentiële gebouwen (omdat er geen gebruik 's nachts is en minder in vakantiedagen), maar wel veel hogere ventilatie-eisen.

Daarnaast moeten alle niet-residentiële gebouwen tegen 2050 volledig CO₂-neutraal zijn en een jaarlijkse primaire energiebesparing realiseren van 2,09% over de periode 2019 tot en met 2030. De Vlaamse Klimaatstrategie 2050 herhaalt dit streven naar een koolstofneutraal gebouwenpark voor verwarming, sanitair warm water, koeling en verlichting voor het bestaande niet-residentiële gebouwenpark tegen 2050.

Dit heeft een impact op de verwarming, sanitair, warm water, verlichting en koeling van scholen. Deze technieken moeten in 2050 zonder hulp van fossiele brandstoffen functioneren. Om de scholen te helpen deze doelstelling te halen vult AGION al sinds 2015 actief de klimaat- en energiecomponent van het schoolpatrimonium in. De initiatieven spelen duidelijk in op een nood tot verduurzaming van het schoolpatrimonium binnen onderwijs.

Op de Vlaamse Klimaattop van 1 december 2016 kwam een Vlaams Klimaat- en Energiepact tot stand. Het pact bevat voor het beleidsdomein Onderwijs 11 concrete klimaatmaatregelen. Want onderwijs is voor deze klimaatuitdagingen een onmisbare schakel en heeft tot taak onze jongeren kennis, waarden, vaardigheden en attitudes bij te brengen. Zij zijn de beste toekomstige klimaatambassadeurs en zullen ongetwijfeld een belangrijke rol spelen om de beoogde doelstellingen te behalen.

In nauw overleg met het brede onderwijsveld wordt ingezet op de versnelde realisatie van schonere scholen, op de leerlingen en studenten als klimaatambassadeurs en straffe energieke leerkrachten die dit alles mogelijk maken.

De uitvoering van deze 11 concrete acties loopt van 2016 en tot eind 2019. Dit zijn middelen voorzien uit het Klimaatfonds. AGION coördineerde volgende acties.

2050

alle niet-residentiële
gebouwen volledig
CO₂-neutraal

2019-2030

2,09% jaarlijkse
primaire
energiebesparing

1. REG-investeringen leerplichtonderwijs

Voor de REG-investeringen (Rationeel Energiegebruik) voor het gesubsidieerd onderwijs zijn dossiers met een grote energetische impact geselecteerd die gebruik konden maken van de Klimaatfondsmiddelen voorzien in 2019. Zo ging het om 25,62 miljoen euro voor 191 dossiers. Voor het vrij onderwijs werden de middelen toegewezen via de verkorte procedure en de standaardprocedure (verbouwingswerken of vervangende nieuwbouwwerken). Voor het gemeentelijk onderwijs werd er gewerkt met een oproep. Investeringen in isolatie, hoog rendementsglas, zonneboiler, warmtepompen en hoogrendementsketels kwamen in aanmerking voor deze subsidie. Hiermee werd een CO₂-besparing gerealiseerd van 7,690 kiloton CO₂.

25,62
miljoen euro

191
dossiers

7,690
kiloton CO₂

2. Zonneplan

In 2017 startte het “Zonneplan voor schoolgebouwen” van AGION op. Voor zonnepanelen op schooldaken konden scholen bij AGION interessante leningen afsluiten voor een periode van 15 jaar, met een interest van maximum 1%. In 2018 werd het instrument van de zonnelening uitgebreid: van een lening voor fotovoltaïsche installaties tot een lening voor investeringen in hernieuwbare energie: zonneboilers, warmtepompen en warmtekrachtkoppelingcentrale (WKK-centrale).

De naam “zonnelening” werd dan ook aangepast tot “energielening”. Er werd nog een bijkomende uitbreiding gerealiseerd: alle investeringen in hernieuwbare energie en energie-efficiëntie komen nu in aanmerking voor een energielening bij AGION. Het maximumbedrag voor zo'n lening bedraagt momenteel maximum 500 000 euro exclusief btw.

De scholen kunnen bovendien gebruik maken van raamovereenkomsten (die het VEB aanbiedt voor het vrij gesubsidieerd onderwijs en beschikbaar bij de distributienetbedrijven voor het officieel gesubsidieerd onderwijs) waardoor een prijsreductie beoogd wordt en ze zelf geen tijdrovende aanbestedingsprocedure moeten uitschrijven voor de investeringen in hernieuwbare energie.

Om ervoor te zorgen dat de investeringsprojecten geschikt en rendabel zijn kunnen vooraf haalbaarheidsstudies uitgevoerd worden binnen een raamcontract. De bijhorende kosten voor dit advies kunnen ook deel uitmaken van de energielening. De begroting 2019 voorzag een bedrag van 3,876 miljoen euro om leningen mogelijk te maken in het gesubsidieerd onderwijs.

37 leningen

VERMOGEN
2 159,26
kilowattpiek

=

LENING
1 695 547
euro

hernieuwbare energie

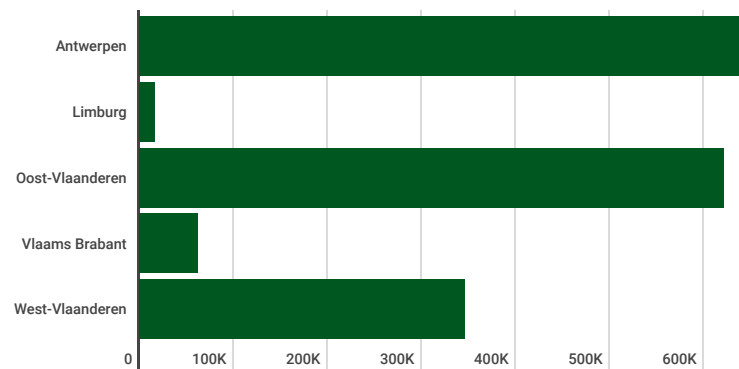
↓ ↓
verlaging CO₂ verlaging energiefactuur

↓ ↓
goed voor klimaat lage werkingskost

2.1 Overzicht van de toegekende leningen voor fotovoltaïsche installaties

In het vrij gesubsidieerd onderwijs werden van 1 januari 2019 tot en met 31 december 2019 37 zonneleningen toegekend. In totaal werd voor 1 695 547 euro ontleend.

Onderstaande grafiek geeft een overzicht van het totaal toegekend leningsbedrag voor fotovoltaïsche installaties opgesplitst per provincie.

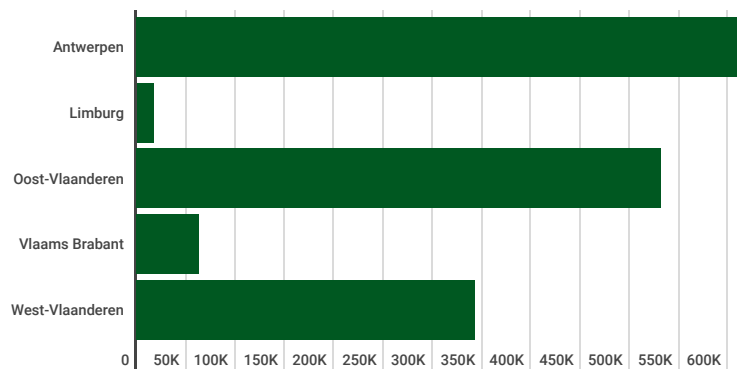

Wat betreft de totaliteit van de bedragen, is de provincie Antwerpen koploper, gevolgd door de provincie Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen.

Een leningsbedrag kan pas opgenomen worden als er een factuur van de investering wordt voorgelegd.

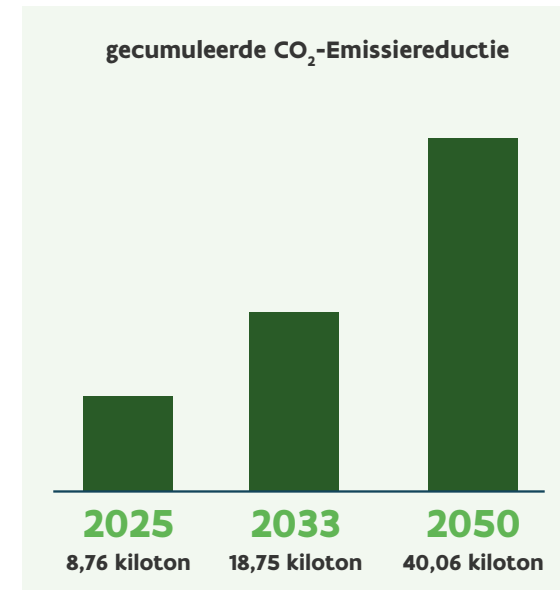
Onderstaande grafiek toont, opgesplitst per provincie, de totaliteit van de voorziene investeringsbedragen voor de goedgekeurde projecten. Het totale investeringsbedrag bedraagt 1 710 896 euro.

Hier ziet u een soortgelijk beeld als in de vorige grafiek.

Er werd voor 4 964 m² zonnepanelen gelegd, die in totaal 1 513,76 kWpiek kunnen opwekken.

Hiermee worden de eerste stappen gezet in het behalen van de economische én ecologische winst van de scholen. In CO₂-Emissiereductie betekenen deze investeringsdossiers samen immers een gecumuleerde CO₂-Emissiereductie van 8,76 kiloton in 2025, 18,78 kiloton in 2033 en 40,06 kiloton in 2050.

7.3 ASBESTVERWIJDERING IN SCHOLEN

Eind 2014 heeft de Vlaamse Regering een versneld asbestafbouwbeleid goedgekeurd. Tegen 2040 wil Vlaanderen asbestveilig zijn. Een van de prioritaire doelgroepen die aan bod komen zijn scholen.

Elke school, elk centrum voor leerlingenbegeleiding of elk internaat in Vlaanderen kan een beroep doen op subsidies van de OVAM om asbest in de gebouwen versneld en veilig te verwijderen.

Hiervoor ondertekenden de Vlaams ministers bevoegd voor onderwijs en Omgeving, Natuur en Landbouw, de OVAM, AGION, de verschillende onderwijskoepels en het Gemeenschapsonderwijs (GO!) in 2018 een samenwerkingsovereenkomst.

Deze overeenkomst zet onder andere extra in op sensibilisering en informatie over asbest in de realiteit van een schoolse omgeving, voorziet een opleiding voor eenvoudige handelingen om asbest zelf te verwijderen en geeft een overzicht van de verschillende ondersteuningsmogelijkheden en bijhorende financiële vergoeding bij de verwijdering van de asbest.

Eind 2019 waren er 977 aangemelde scholen, waarbij voor 1 070 000 euro subsidie aan werken al werden uitgevoerd. Er werden offertes opgemaakt voor meer dan 6 miljoen euro.

8 | PASSIEFSCHOLEN

Binnen [het pilootproject passiefscholen](#) worden 19 Vlaamse passiefscholen gebouwd verspreid over alle provincies en onderwijsnetten. Het gaat om tien scholen van het basisonderwijs, acht scholen in het secundair onderwijs en één centrum voor volwassenenonderwijs. De scholen vertegenwoordigen samen een bouwoppervlakte van 65 000 m².

Voor een passiefschool kunnen de bouwkosten hoger liggen door de doorgedreven isolatie en ventilatie en door een grondige controle en nauwgezette opvolging van het ontwerp- en bouwproces. Voor hun pilootfunctie ontvangen de scholen van de Vlaamse overheid 235 euro/m² bovenop de standaardsubsidie die volgens de financiële norm van toepassing is.

DE ROL VAN AGION BINNEN DIT PILOOTPROJECT BESTAAT UIT:

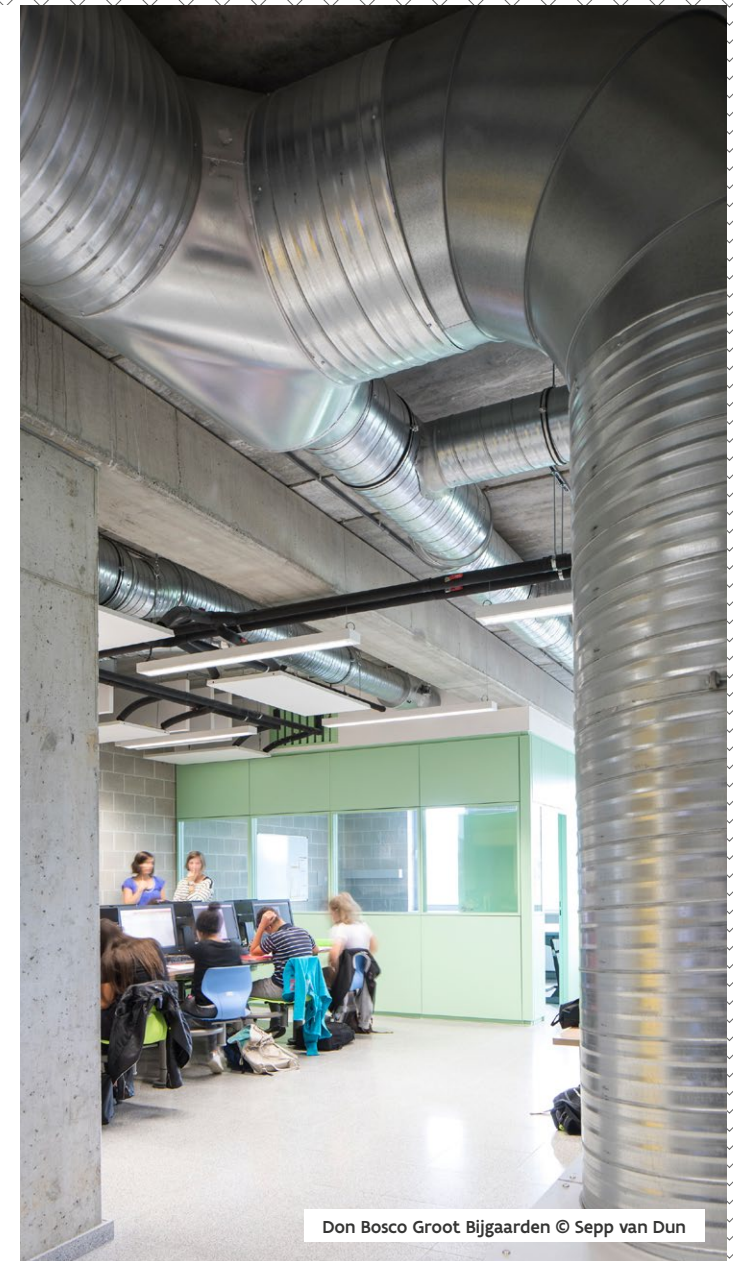
- > de subsidiëring van de passiefscholen;
- > het begeleiden en adviseren van schoolbesturen, architecten en studiebureaus in hun rol van "voorbeeldproject";
- > de coördinatie van de communicatie rond de realisatie van de passiefscholen;
- > de opvolging van de pilootprojecten om de meerkost, terugverdientijd, technische vereisten, materiaalgebruik, energieverbruik, specifieke ontwerpkeuzes, meerwaarde van extra maatregelen op het gebied van duurzame energie in kaart te brengen en te evalueren tot twee jaar na ingebruikname van de pilootprojecten (in samenwerking met het GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap).

8.1 19 VLAAMSE PASSIEFSCHOLEN

Alle scholen uit het pilootproject zijn in gebruik. 15 scholen van de 19 pilootprojecten hebben ondertussen het certificaat ontvangen waaruit blijkt dat ze voldoen aan de criteria van de passiefhuisstandaard.

GO!	Officieel gesubsidieerde sector	Vrij gesubsidieerde sector
Antwerpen (DBFM)	Heusden-Zolder	Anzegem
Etterbeek	Londerzeel (DBFM)	Zwevegem
Turnhout (DBFM)	Assenede (DBFM)	Kalmthout
Zandhoven (DBFM)	Dilsen-Stokkem	Bocholt
	Kruishoutem	Waregem (DBFM)
	Mortsel (DBFM)	Bilzen
		Groot-Bijgaarden
		Wuustwezel
		Oudenaarde (DBFM)

Don Bosco Groot Bijgaarden © Sepp van Dun

8.2 OPVOLGING EN MONITORING

Tijdens het ontwerp- en bouwproces detecteren AGION en een onafhankelijke kennisinstelling (Pixii) aandachtspunten waarover de passiefbouwprojecten een advies krijgen.

Bij de oplevering worden de projecten geëvalueerd op het behalen van de decretaal vastgelegde criteria. Het voldoen aan de criteria van de passiefhuisstandaard moet blijken uit een kwaliteitsverklaring.

Daarnaast volgt AGION de pilootprojecten gedurende twee jaar op en wordt er hierover ook gerapporteerd. Het rapport legt de focus op passiefbouw in scholen en wat de passiefbouwmethodiek betekent voor scholen.

In 2019 schreef AGION een derde evaluatierapport rond het proefproject passiefscholen. Dit rapport wordt in 2020 gepubliceerd.

Deze derde tussentijdse resultaten van de ondertussen opgeleverde passiefscholen zijn opnieuw positief. Ze kunnen richtinggevend zijn voor het verdere beleid inzake energiezuinigheid en duurzaamheid in scholenbouw.

[Raadpleeg hier het derde tussentijds rapport](#)

9 | COMMUNICATIE, SENSIBILISERING EN ADVIESVERLENING

AGION informeert, stimuleert en sensibiliseert scholen om aandacht te hebben voor goede planning, kostenefficiënt bouwen, ... Via verschillende kanalen adviseert AGION de schoolbesturen over diverse thema's.

9.1 MULTIFUNCTIONELE INFRASTRUCTUUR

1. Rapport onderzoek Multifunctionele Onderwijsinfrastructuur

De overheidsmiddelen en de ruimte in Vlaanderen en Brussel worden steeds schaarser om kwalitatieve infrastructuur te realiseren om aan vrije tijd, sport, cultuur of spel te doen. Het slim delen van schoolinfrastructuur kan hier één van de oplossingen zijn. AGION wil multifunctionaliteit en het medegebruik van schoolgebouwen stimuleren. Informeren en sensibiliseren is hierbij een belangrijke taak voor het agentschap.

Schoolgebouwen van de toekomst zijn multifunctioneel in gebruik. Demografische ontwikkelingen en de beperkte ruimte in Vlaanderen en Brussel zetten aan tot het effectief delen van schoolinfrastructuur. Schoolgebouwen moeten vlot voor verschillende doeleinden kunnen worden gebruikt, buiten de schooluren, in het weekend en tijdens vakanties. Hoe zetten scholen dit om in de praktijk? Wat kunnen we leren uit de ervaringen?

AGION onderzocht 14 nieuwe projecten van multifunctionele onderwijsinfrastructuur en formuleert 16 praktische aanbevelingen.

Begin juli 2019 plaatste het agentschap het rapport Multifunctionele Onderwijsinfrastructuur online.

Meer info over [multifunctionaliteit](#) en het [rapport](#)

14
nieuwe projecten
multifunctionele onderwijsinfrastructuur
onderzocht

16
**praktische
aanbevelingen**

Campus Beringen © AG Real Estate

2. Forum Multifunctionele Infrastructuur Zorg – Onderwijs

Scholen die overwegen om:

- een gebouw te realiseren dat zowel welzijns- als onderwijsvoorzieningen huisvest (gecombineerde infrastructuur)
- een voorziening te bouwen of te verbouwen en deze willen openstellen voor derden (multi-inzetbare infrastructuur)
- een gebouw zo willen ontwikkelen dat het later eenvoudig van functie kan veranderen en bent op zoek naar de juiste normen en procedures (aanpasbare infrastructuur)

Kunnen sinds december 2019 naast de gebruikelijke contacten met ons agentschap, hun project voorleggen aan het Forum Multifunctionele Infrastructuur Zorg – Onderwijs. Dit Forum bestaat uit vertegenwoordigers van de beleidsdomeinen Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (WVG), Onderwijs en Vorming (OV), het GO! Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap en AGION, die hierover een samenwerkingsprotocol hebben afgesloten.

Het Forum neemt een informerende en begeleidende rol op, waarbij het klantgericht probeert mee te denken en oplossingen probeert aan te reiken. Door de projecten samen te bekijken, wil het tot meer geïntegreerde oplossingen komen.

9.2 AGION OP EDUBUILD

AGION nam in oktober 2019 voor de 6de keer deel aan Edubuild, een vakbeurs voor bouw, renovatie, inrichting en onderhoud van het onderwijspatrimonium. De beurs vond plaats in Flanders Expo Gent.

Het doel van de beurs is om de exposanten de gelegenheid te bieden contact te leggen met de vele beslissingsnemers, directeurs en begeleiders van projecten rondom scholenbouw. Ook architecten en studie bureaus behoren tot de uitgenodigde doelgroepen. Het beursaanbod situeert zich in de meest uiteenlopende domeinen: van isolatie tot dakbedekking, van domotica tot projecttapijt, van schoolmeubilair tot modulaire systeembouw, van verf tot akoestiek, van grootkeukens tot ventilatie, van afvalverwerking tot verlichting,... Tijdens de beurs kunnen de bezoekers ook deelnemen aan een seminarie met gastsprekers over verschillende thema's.

De deelname aan de beurs biedt een mooie kans om in direct contact te treden met onze klanten en om het agentschap een gezicht te geven. AGION ontving tijdens de Edubuild Summit heel wat inrichtende machten, directeurs en/of architecten die specifieke vragen hebben over een bepaald dossier of die louter algemene informatie wensen.

9.3 FOCUS OP SCHOLENBOW

Focus op Scholenbouw

AGION verspreidde in 2019 zeven digitale nieuwsbrieven ['Focus op scholenbouw'](#).

De nieuwsbrief heeft tot doel:

- actuele informatie over scholenbouw aan te bieden aan onze doelgroep
- de doelgroep te wijzen op belangrijke wijzigingen, beslissingen, evoluties van de organisatie
- dringende berichten te verspreiden
- het opbouwen en versterken van de relatie met onze doelgroep.

9.4 INSTRUMENT VOOR DUURZAME SCHOLENBOW

Het GO! en AGION lanceerden in 2019 [het GRO](#), het duurzaamheidsinstrument ontwikkeld door het Facilitair Bedrijf van de Vlaamse Overheid, als opvolger van het Instrument Duurzame Scholenbouw.

De structurele opbouw van GRO doet de ontwerper en de schoolbesturen nadenken over en begeleidt hen in de verschillende deelaspecten van duurzaamheid. GRO werkt als een garantie dat duurzaamheid op een integrale wijze benaderd wordt door te streven naar samenhangende uitgangspunten en maatregelen.

AGION werkt verder aan het vertalen van de ontwerprichtlijnen uit het Instrument Duurzame Scholenbouw naar een gids voor schoolbesturen.

9.5 SCHOOLGEBOUWENMONITOR

In 2018-2019 deed AGION de dataverzameling van de nieuwe schoolgebouwenmonitor 2018-2019.

Het agentschap vroeg directies van scholen, CLB's en internaten om de kwaliteit van hun schoolgebouw te beoordelen.

De schoolgebouwenmonitor beschrijft de kwaliteit, het gebruik en het beheer van het schoolgebouwenpark in Vlaanderen via criteria zoals hygiëne, woonbaarheid, veiligheid, oppervlakte,

Het is een grootschalige vrijwillige bevraging, die AGION, i.s.m. een externe partner, periodiek uitvoert bij alle onderwijsinstellingen in Vlaanderen (uitgezonderd het hoger onderwijs), over alle netten heen. De resultaten zullen worden weergegeven in een rapport dat in 2020 wordt gepubliceerd.

Eerdere edities van de schoolgebouwenmonitor vonden plaats in [2008](#) en [2013](#).

9.6 SCHOOLBOUWFORMULE

SCHOOL BOUW FORMULE

"Schoolbouwformule" organiseert op regelmatige tijdstippen thematische workshops en richt zich rechtstreeks tot alle actoren binnen de bouw of renovatie van schoolgebouwen.

De workshops laten de bezoekers kennis maken met de onafhankelijke visie van experts die dagelijks werken aan de school voor de toekomst. Kennis en concrete cases worden met elkaar geconfronteerd.

AGION participeert als neutrale kennispartner aan Schoolbouwformule.

In 2019 werden workshops georganiseerd over:

- [Effecten van het pedagogisch project op binnenruimte, buitenruimte en inrichting van scholen.](#)
Nieuwe pedagogische inzichten en opleidingsvormen zetten aan om onze denkwijze over de indeling, de functie en het gebruik van scholen fundamenteel te wijzigen: De klassieke rechte gang met kapstokken en klaslokalen links en rechts is dood. Daarnaast moet er vanuit het groeiende eco-bewustzijn ook voldoende aandacht zijn voor de groene thema's.
- [Invloed van demografie en klimaat op \(ver\)bouwen van scholen](#)
Kunnen klimaatthema's en demografische evoluties het ontwerp en de uitvoering van schoolgebouwen beïnvloeden?

Architecten en wetenschappers leggen het verband tussen klimaatthema's en demografische evoluties.

9.7 SPEELPLAATSEN

Speelplaatsen zijn een belangrijke speelplek voor kinderen, of een rustplek voor jongeren. Buitenruimten worden ook meer en meer actief ingezet in het lesgebeuren: een buitenklas, een moestuin, dieren op school enz. Groene en veelzijdige speelplaatsen dragen o.a. bij aan de gezondheid van de leerlingen, verminderen het pestgedrag, ontkiemen actief burgerschap en engagement. AGION biedt ondersteuning aan initiatieven over speelplaatsen.

Begin november 2018 lanceerden de Vlaamse ministers van Onderwijs, Sport en Jeugd [een oproep om werk te maken van actieve en gedeelde speelplaatsen](#). Samen maken ze 1.728 miljoen euro vrij om schoolspeelplaatsen avontuurlijker en bewegingsvriendelijker te maken. Hierbij zetten ze ook in op het gebruik van de speelplaatsen ná de schooluren.

De scholen konden aanvragen indienen voor maximaal 15 000 euro. In totaal werden 198 dossiers ingediend. Voor bijvoorbeeld grondwerken, groenaanleg, sport- en spelelementen, een sleutel- of badgesysteem, speel/sportmateriaal, en dergelijke. Hiervan kregen in mei 2019 114 projecten een subsidie toegewezen. AGION was van dichtbij betrokken bij deze oproep en zetelde ook in de jury voor de selectie van de projecten.

Het departement Omgeving ontving voor de oproep "Proeftuinen ontharding 2019", in kader van [Vlaanderen breekt uit](#), 63 projecten in de categorie 'school en omgeving'. AGION nam deel aan de jurering voor deze categorie. Met deze projectoproep wil het departement Omgeving initiatieven en inspanningen rond ontharding verder stimuleren en ondersteunen. Overheden, verenigingen, organisaties, bedrijven en scholen konden een beroep doen op inhoudelijke expertise, communicatie en subsidies.

Er waren drie thematische deeloproepen voor onthardingsprojecten:

- School en omgeving: ontharden voor een kwalitatievere school en omgeving
- Ruimte voor water
- Weg weg

Bij een onthardingsproject voor 'school en omgeving' hadden de scholen een concrete ontharding voor ogen die inzet op het klimaatrobuuster maken en het verhogen van de omgevingskwaliteit van scholen.

AGION sloot eind 2019 aan bij het begeleidingscomité van de studie 'Verbetering van de schoolspeelplaatsen in het BHG' door Perspective.Brussels van het Brussels Gewest. De opdracht van deze studie is onderzoek naar en het opstellen van een gids voor de verbetering van de speelplaatsen van scholen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

VBS Lebbeke © AG Real Estate

AGION

Koning Albert II Laan 15, 1210 Brussel

Telefoon: 02 221 05 11

www.agion.be